

TEMEL DEMİRER

"Yaratıcılık, varoluştaki en büyük isyandır."[1]

Dikkat, dikkat! Duyduk, duymadık demeyin!

"Her suçlu bir burjuva her burjuva bir suçludur," diye haykıran komünist B. Brecht'ten "mülhem"; Koç Holding'in himmetiyle sahnelenen 11. İstanbul Bienali huzurlarınızda!

Sanat, artık Koç'un "şefkatli" kollarında ve himayesinde...

Onunla, "Sanat yapılabilir," diyenler de var; "Sanat yaptığını iddia edenler" de!

Bu ne kepazelik?

Mevlana'nın, "Her kanat denizi aşamaz" uyarısını; ya da Voltaire'in, "Kendisini başkalarının kurtarmasını bekleyen kişiler yalnızca kölelerdir," sözlerini nasıl unutursunuz?!

Evet, evet bu ne kepazeliktir?!

Kimilerinin "Kızıl Bienal" dediği şey, "sanat"ın yoksullaştırılarak/yoksunlaştırılmasıdır sermayedarların himayesinde; kapitalist piyasanın sanatı metalaştıran pazarlamacılığında!

Bunları nasıl unutup/ unutturabilirsiniz?!

Sermayenin İstanbul'daki Bienali'nin kavramsal çerçevesi, Bertolt Brecht'in "Uç Kuruşluk Opera" oyunundaki ünlü şarkısından: "İnsan neyle yaşar?" sorusu üzerine kurulu...

Soru Brecht'e, müziği Kurt Weill'a ait. 80 yıl öncesinin amansız bir kapitalizm eleştirisi... "Mülkiyet"- "Sermaye"- "Karapara"- "Emek"- "Suç"- "Ahlâk"- "Hırsızlık" üzerine eleştirel düşüncüyü vurgulayan, sorgulamayı, hesaplaşmayı tetikleyen, bellek kaybını önleyen bir ders...

İşte o derste haykırınlar:

"Sayın Baylar, bize hep ders verirsiniz/ 'Aman, günah, ayıp, kötü, yanlış./ Aç kamına kuru öğüt çekilmez/ Önce doyur beni, ondan sonra konuş./ Sende göbek, bizde ahlâk nedense./ Şimdi bizi iyice dinle bak./ İster şöyle düşün, ister böyle/ Önce ekme gelir, arkadan ahlâk./ Artık vermek gerek, unutmayın sakın/ Tüm nimetlerden, payını yoksulların./

İnsan neyle yaşar: Ezip hiç durmadan/ Soyup, dövüp, yiyip yutarak insanları/ Yaşayabilmek için hemen unutmali/ İnsanlığı unutmali insan/ Katı gerçek budur, kaçınılmaz/ Kötülük yapmadan yaşanamaz./

Efendiler bize 'ahlâksız' dersiniz/ 'Kötü kadın, utanmaz, fahişe'.../ Aç kamına suçlanmak hiç çekilmez/ Önce doyur beni ondan sonra söyle/ Sende şehvet, bizde edep nedense/ Şimdi bizi iyice dinle bak./ İster şöyle düşün, ister böyle/ Önce ekme gelir, arkadan ahlâk./ Artık vermek gerek, unutmayın sakın./ Tüm nimetlerden, payını yoksulların!

Evet, evet tüm nimetlerden yoksulların payını isteyen bu haykırış/ çığlık, şimdilerde, ve de "sanat adına" Koç'un sponsorluğuna emanet edilmek isteniyor!

Birileri bu postmodern illüzyona/ yalana; "Hayır", "Olmaz", "Durdurun bu çirkinliği" demeli!

"Küreselleşme" dünyasında hayatımız kapitalist yalancı illüzyonun bombardımanı altında geçiyor.

Her türlü bilgiye istediğimiz anda ulaşma imkânının yeniliğini çoktan geride bıraktık, artık her türlü bilginin bize istediği anda ulaşması söz konusu. Bu bombardımanın içinde nitelikli bilgiyi ayırt etmeye zaman yok. Zihni karmakarışık bir toplum hâline geliyoruz...

Yaşadığımız sözde bilgi bombardımanı içerisinde, her şey gibi bunun üzerine düşünmeye de zaman ayıramıyoruz.

John Berger, "Kıymetini Bil Herşeyin" başlıklı yapıtında, konuya ilişkin olarak şunların altını özenle çiziyor:

"İnsanlar her yerde -çok farklı koşullarda- kendilerine 'Neredeyiz?' sorusunu soruyor. Bu coğrafi değil, tarihi bir soru. Neler yaşıyorsunuz? Nereye sürükleniyorsunuz? Neler kaybettik? Güvenilir bir gelecek öngörüsü olmaksızın yaşamaya nasıl devam edeceğiz? İnsan ömrünün ötesine uzanan bir tahayyüle sahip olma kabiliyetimizi nasıl yitirdik?"[2]

İnsanın, insan; sanatın, sanat olmaktan çıkartıldığı bir cinnet kesitinde; sermayenin/ piyasalaştırılmanın müdahalesi; insan ve sanatı, insan ve sanat olmaktan çıkartmışken tahayyül ve yaratı, evcilleştirilerek; isyan olmaktan, nisyanata tahvil edilmiş-tir!

İstanbul'daki Bienal denilen soytanlıkla yapılmak istenen de budur...

BİNEAL GÜZELLEMEŞİ

Kirli ve çirkin, güzellenir mi?

Çıkan olanlar tarafından "Evet"!

Ancak bu kirilinin "kirini" aklamaz; tıpkı, çirkinini de (ne denli makyajlırsa makyajlı) güzelleştiremeyeceği gibi...

Örneğin 11. Uluslararası İstanbul Bienali Direktörü Bige Örer,

"Bienalin dünyamızın güncel sorunlarına dikkat çeken, izleyiciyi yeni sorular sormaya yöneltten yaklaşımı var," diyor; demesine de!

Soru(n)ların ne olduğuna teğet geçiyor, evet, evet teğet geçiyor!

Bakın Zeki Coşkun ne diyor: "Masum bir soru: Bienal'in 12 Eylül günü başlaması rastlantı mıdır? 12 Eylül'ün hiç mi hiç zikredilmemesi rastlantının rastlantısı mıdır?"

Bienali güzelleyenler için bu sorum) ve benzerleri yanıtız kalıyor; Koç'un sponsorluğundaki bir "etkin(siz)lik" için bundan daha doğal ne olabilir ki?

Hayır, bunlar böyleyken; birileri kalkıp da, Ümraniye Bulut gibi, "Bienaller her zaman toplumsal olanın yanındadır," demesin!

Her genelleme, her zaman kurtarmaz!

Bu sermayenin Bienalidir; bu Bienalde kim, hangi niyetle yer alırsa alsın; böyledir bu!

Hatta; "Bienaller dünyanın her yerinde tartışma konusudur. Herkesi memnun eden bir bienal aramak saçmadır," diyor Hasan Bülent Kahraman'ın "maruzatı"na karşın böyledir bu!

Biz bu Bienalde, memnuniyeti değil; Bienalin kimin Bienali olduğunu tartışıyoruz; sonra da bunun gölgelememesi gerektiğinin altını çiziyoruz!

Nihayet Bienalin sınıfsal karakterini gölgelemek konusunda bir örnek vermek gerekirse; alın size Necmiye Alpay'ın laf salatası:

"11. Bienal'e ilgili olarak sanatın özergiliği sona erdi diye yazanlar oldu sözgelimi. İyi bir tartışma. Ancak, şu soru var: Sanatın özergiliği, sunumun özergiliğiyle mi kaimdi ve şimdi yok oldu? Bence öyle değil. Sanatın özergiliği, yaptığın kendi yaratıcısından da özergiliği anlamına gelir."

Hiç eveleyip, gevelemeyin: "Sanatın özergiliği" değil sadece "bağimsizliği" da; sermayeden/ meta fetişizminde uzak olduğu ve durabildiği kadar gerçekdir; hepsi bu ve bu kadar; değil mi?

Bu arada; sakın ama sakın ola sponsorların "Sanatsever veya hayırsever" olduğundan falan da söz etmeyin!

Çünkü Julian Stallabrass'ın ifade ettiği gibi, "Sanat sponsorluğu yapan birçok şirket imaj sorunu yaşar ve kültürel cömertlikle prestijlerini cilalamak isterler. BP'nin Tate Gallery'le uzun süreli ittifakı bunun örneğidir. Benzer şekilde Alman tütün şirketi Rememsta sınırlı sayıda üretilen posterler ve paketler aracılığıyla West sigaraların tanıtmak için Documenta 9 sergisinin sponsorluğunu yapmıştır. Wu (Chin-Tao), ABD'de çok önemli bir sanat sponsoru olan sigara şirketi Philip Morris'in çevirdiği entrikalara ilişkin çarpıcı bir öykü anlatır: Şirket New York'ta sigara yasağı önerisine muhalefet etmiş ve bu yasak kabul edildiği takdirde tüm sanat yardımlarını durduracağı tehdidini savurmuştu ancak tehdit işlemedi... Wu (Chin-Tao) ve Rectanus'un (Mark) işareti ettiği üzere şirketler verdikleri paranın karşılığını misliyle alır. (...) Şirketler sponsorluk üstlenmeden önce karşılanması gereken özgül talepler öne sürer. (...) Rectanus'a göre sponsorluk kararını belirleyen temel ölçütler, kültürel etkinliğin şirketin hedef kitesine uygun ve serginin basında yankı uyandırma olasılığının yüksek olması ve kültürel etkinlikte rol alan birey veya grupların tanıtıma uygun olmasıdır."[3]

NEYN (SERMAYENİN) BİNEALİ?

Kimse "Neyin Bienali?" (sponsoru) sorusunu gölgelemeye kalkışmasın!

Bu konuda Direnistanbul'un, "11. Uluslararası İstanbul Bienali'nin açılışında yaptığı eylem ile dağıttıkları bildiriye herkesi 'Direnal'lerinin bir parçası olmaya çağırması, eşyayı adıyla çağırarak cesur bir tavırdır.

3 numaralı Antrepo önünde, "Direnal" bildirisini dağıtan, kendilerine "Direnistanbul Kültür Komiserliği" olarak adlandırılan protestocular, ana sponsor Koç Grubu başta olmak üzere, Bienal'e destek veren her kesime tiye aldılar: İstanbul, 'İsyanbul' Eczacıbaşı, "Eczacıbaşı" Turkkcell, Ürkkcell DHL, DFL (Defolun) olmuştu. Bildiriye "militarizm", "su kaynaklarının ticarileşmesi", "kentsel dönüşüm projeleri", "sağlığı paraya tabi kılan ilaç endüstrisi" eleştiriliyor, sanat bürokratlarına ve tüccarlarına karşı "Zaaar deyin" çağrısı yapılıyor; özetele bunlar müthiş önemliydi...

Onların; "Biz, sanatın ve yaratıcılığın, fuar ve bienallere sıkıştırıldığını düşünüyoruz. Bu etkinlikler, asıl amacını kaybetti. Tüm müyle ticari hâle geldiler. Bizi bu bienalde harekete geçiren en önemli nokta da dünyada ezilenlerin yanında anılan Brecht, Marx gibi bazı isimlerin konu edilmesi. Oysa bienalde sanatçılar büyük sermayeyle buluşuyorlar" derken, bunu "sponsorlu muhalefil" bir ortam olarak adlandıyorlar," diye haykırıldıkları gerçek üzerine kafa yorulmalıdır!

Hayır, hayır, her şey bu denli açıkken; Esra Alichavuşoğlu gibi, "Anti-kapitalist ve anti-küreselleşme hareketlerine çokça yer veren ("Ne", "Nasil", "Kim İçin" sorularının kısaltmasıyla) WHW;

Bineal mi? "Her suçlu bir burjuva"

kültür endüstrisinin çıkmazlarının, iki yüzünlüklerinin farkında, sistemin dışından konuşmayı yeğliyor. Sorun şu ki, tam da bu sistem içinde yer alan bir bienalin içindedir... Ancak, sistem içinde sisteme karşı konuşan, tavır alan bir bienal bu," diyor "asılsız mazeretler"e sanlamazsınız!

"Sistem içinde sisteme karşı konuşan, tavır alan" diye bir şey olamaz!

Olamaz çünkü; bunu yaptınız diye Koç Holding'in size sponsor olması için kapitalizmin kapitalizm, burjuvaların da burjuva olmasını gerektirir![4]

Meral Tamer'in ifadesiyle, "Bienal'e Koç' imesi" boyulu boyunca orta yerdeyken, yok böyle şey! Çünkü küratöryal ücretler Bienalin toplam 2.050.299 Euro'luk bütçesinin yüzde 1.21'ini oluşturuyor.[5] Bunu da WHW cebine indiriyor!

Ahu Antmen'in bile, "11. Bienal'in açılışıyla ilgili tartışmalar daha çok işin sponsorluk boyutuna odaklandı. Sponsorluk meselesi gerçekten de yenilik yutulması zor manzaralar çıkardı karşımıza," demek zorunda kaldığı tabloda; "WHW kolektifi üyeleri, politika ve ekonominin bu kadar baskın olduğu bir çağda, Bienali bir 'meta-aracı' olarak düşündüklerini ve sanatın 'eleştirel düşüncenin yenilmediği bir alan' olarak kalması gerektiğini söylediler" de; durumu kurtarmış olmuyorlar; gerçekler ortadayken!

Kaldı ki Koç Holding sponsorluğunda İstanbul Kültür Sanat Vakfı (IKSV) tarafından 2009'da 11. kez düzenlenen Antrepo No 5'te yapılan Uluslararası İstanbul Bienali'nin açılış törenine aralarında Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay, İKSV Yönetim Kurulu Başkanı Şakir Eczacıbaşı, İKSV Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Asım Kocayayık, Koç Holding CEO'su Dr. Bülent Bulgurlu, İstanbul Vali Yardımcısı Feyzullah Özcan, Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan, Eczacıbaşı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Eczacıbaşı, İstanbul Modern Yönetim Kurulu Başkanı Oya Eczacıbaşı'nın da bulunduğu 3 bini aşkın konuk (yani ağırlıklı sanat sevic burjuva) katıldı.

Koç Holding CEO'su Dr. Bülent Bulgurlu, Bienal'e sponsor olmaktan memnuniyet duyduklarını dile getirerek, "Bienal'in İstanbul ve ülkemizin tanıtımında üstlendiği rol çok önemli. Sanat dünyamıza ve sanatçılarımıza yeni ufuklar açıyor," dedi...

Yine İstanbul Bienali'ne 2016 yılına kadar sponsor olan Koç Holding'in Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Koç da konuşmasında, güncel sanatın düşünen, yaratıcı, üretken nesiller yaratmaya yardımcı bir sanat dalı olduğunu belirterek, şunları ekle-

di:

"İstanbul Bienali dünyadaki sanat etkinlikleri arasında yerini aldı. Bienal sayesinde İstanbul, sanat çevrelerince daha da cazibe merkezi hâline geliyor. Toplumsal gelişmeye katkıda bulunacak çalışmalara destek olmaya özen gösteriyoruz. Toplumsal gelişmişliğin en önemli göstergelerinden biri de sanat. Bienal, güncel sanatın ülkemizdeki gelişiminde çok önemli bir yere sahip..."

Bunlar, bu somut veriler; neyin ne, nasıl ve kimin için olduğunu anlatmıyor mu?

"Yetmez" diyenlere, çarpıcı bir örnek de, "İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı (IKSV) Başkanı Şakir Eczacıbaşı ile bienal sponsoru Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Koç'u kutluyor. Demek ki, bu ülkenin üretimi unutmayan büyük patronlar, kriz bile olsa toplumsal sorumluluklarını göz ardı etmiyor," diyor Meliha Okur'un satırlarından...

Dikkat edin Meliha Okur, "büyük patronlar"a teşekkür ediyor!

Kolay mı? Örneğin modern ve çağdaş Türk sanatı müzayedelerini düzenleyen Sotheby's yetkilileri, "İstanbul'un canlı sanat ortamı ve hep popüler olan İstanbul Bienali, sanat piyasasının bu özel bölgesindeki inanılmaz momentumu gösteriyor. Bu etkenler, Türkiye'nin önde gelen sanatçılarından bazılarının önemli yapıtlarını içeren çağdaş Türk sanatı başlangıç müzayedesinin, çağdaş Türk sanatının uluslararası sanat piyasasına çıkmasını ortami oluşturdu. Sotheby's Türkiye'yle yakından ilgilenmektedir ve Türk müşterilerinin şirket için ne kadar önemli olduğunu farkındadır,"[6] derlerken; Bienaller ile neleirin önünün açıldığını da hepimize anlatıyorlar...

Bunlar "es" geçmek mümkün ve muhtemel mi?!

SORU(N) VE ELEŞTİRİSİ

Bienal Sponsoru Koç Holding adına konuşma yapan Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Koç'un, "Holding olarak Bienal sponsorluğumuzdan yana büyük memnuniyet duyduğumuzu ve bu işbirliğine karar verdiğimiz gün kadar heyecanlı olduğumuzu ifade etmek isterim," dediği basın toplantısında konuşan küratör WHW üyeleri İvet Curllin, Ana Dević, Natasa Ilić ve Sabina Sabolović'in açılış konuşması, Mustafa Koç tarafından biraz sıkıntıyla dinlendi!

Bu tabloya ilişkin olarak da Ali Şimşek şu yerli yerine oturan tespiti yapıyordu:

'Katliamlar devam ediyor'

ANKARA- Devrimci-demokratik kurumlar devletin unutturmak istediği katliamı ve direnişi anmak için Ulucanlar hapishanesi önünde bir araya geldi. Eylemi örgütleyen DHF, Halk Cephesi, ODAK, Alinteri, Partizan, BDSP, EHP, 78'iler Birlik ve Dayanışma Derneği ve TÜM-İGD Altındağ Ziraat Bankası önünde bir araya gelerek, Ulucanlar Hapishanesi'ne sloganlarla yürüdü. Yürüyüşe DTP, SES, ÇHD Ankara Şubesi, Kaldıraç ve İHD Ankara Şubesi de destek verdi. Yapılan eylemde Katliam sorumlularının halen dışarıda oldukları ve yeni katliamlara imza atılmaya çalışıldığı vurgulandı.

ADANA- İnönü Park'ında toplanan devrimci demokrat kurumlar Ulucanlar direnişini selamladılar. Eylemde kurumlar adına yapılan açıklamada Ulucanlar katliamının bir güç gösterisi olduğu ifade edilerek, "Sınıf mücadelesinin farklı her zemini ve her zamanı gösteren sosyalist, devrimci, yurtsever ve demokrat tüm oluşum ve kesimlere karşı bir güç gösteriydi. Verilen mesaj çok netti: Aştığınız her sınır, size ölümler olarak geri dönecektir. Bu kavga davetiyesini ta yıllar öncesinden, Nazım Hikmet'in dizeleriyle kabul etmiş olan bizlerin tavır da aynı ölçüde net oldu Ulucanlar'da. Birkaç kişi hariç tüm devrimci tutsaklar direnişe geçti" denildi.

'Unutturulmak istenen devrimci mücadele ve siper yoldaşlığıdır'

Devrimci iradenin zaferi karşısında acizleşen devletin yaptığı katliam 10'uncu yılında unutulmadı. Mücadele tarihine siper yoldaşlığının en anlamlı katkılarını yapan, devletin ulucanlar hapishanesindeki siyasi ve ideolojik teslim alma saldırısını şanlı direnişileri ile boşa düşüren ON'lar katledişlerinin onuncu yılında birçok ilde anıldı. Anma eylemlerinde şanlı direnişte ölümsüzleşen On'lann devrimci bilinçleri ve devrimci tarihe katkılarını hatırlatılırken devletin ise, halen çeşitli saldırı biçimleri ile hapishanelerde devrimci tutsakları sindirilmek istediğine vurgu yapıldı.

Ülkemizin çeşitli illerinde katliam protesto edilirken, Ulucanlar direnişinde devlet tarafından katledilen 10 yiğit devrimci çeşitli etkinliklerle anıldı.

İSTANBUL- İstanbul'da başta TUYAB (Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Birliği) olmak üzere birçok devrimci-demokratik kurum Ulucanlar direnişi için bir araya gelerek farklı semtlerde eylemler düzenledi. TUYAB Ulucanlar'da yaşananlara ve devletin hapishanelerde devrimci tutsaklara yönelik saldırı ve baskı politikalarına ilişkin bilgilendirme yaparak, devlet tarafından gizlenen gerçekleri kamuoyu ile paylaştı. TMMOB'da düzenlenen basın açıklaması; hapishaneler direnişi, katliamlar ve Ulucanlar direnişi ile ilgili bir sinevizyon gösterimi ile başladı. TUYAB, devletin 1999 yılında Ulucanlar'da yap-

tığı katliamda görev verdiği askerlerine göstermelik mahkemeler açarak yargılayıp beraat ettirdiğine, diğer yandan ise katliama karşı direnen ve katliamdan yaralı kurtulan devrimci tutsakları ise halen yargılayıp ceza almasına yönelik çaba sarf ettiğine dikkat çekti.

'Bedel ödedik, bedel ödeceğiz'

Yine TUYAB tarafından İstanbul'da Ulucanlar katliamında ölümsüzleşenler için anma etkinliği düzenlendi. Karacaahmet Mezarlığı'nda Ulucanlar direnişinde ölümsüzleşen Ümit Altıntaş'ın mezarı başında toplanan TUYAB bileşenleri ve üyeleri hep bir ağızdan "Bedel ödedik, bedel ödeceğiz", "Katil devlet hesap verecek", "Devrim şehitleri ölümsüzdür", "Anaların öfkesi katilleri boğacak" sloganları attı. Anmada hapishanelerde tecrit, baskı ve katliamların hala devam ettiğine vurgu yapılırken, "Sınıf mücadelesi sürdüğü toplumsal muhalefete ve onun en diri güçlerinden olan devrimci tutsaklara yönelik devletin azgınca saldırılarının devam edecektir. Bu yüzden yarımlarımız için, geleceğimiz için şanlı tarihimizden öğrenerek ilerleyelim. Ulucanlar direnişini ve ON'ları unutmayalım" denildi. Grup Munzur, Grup İsyan Ateşi marşlarla, Esenyurt İşçi Kültür Evleri ise şiir dinletisi ile anmaya renk kattı.